

Háda Béla:¹ Joe Biden Ázsia-politikájának kiindulópontjai

Vezetői összefoglaló

- Az Amerikai Egyesült Államok Joe Biden elnöksége alatt várhatóan szakít a trumpi tranzakcionista külpolitikával az ázsiai partnerei irányában is és törekszik szorosabbra vonni a hagyományos szövetségi kapcsolatait.
- Ez igen megnyugtató hír Japán és Dél-Korea számára és Tajvan is erősebb támogatásra számíthat. Várhatóan azonban az „egy Kína elv” továbbra is elismerést kap az USA részéről és hivatalos diplomáciai kapcsolatai Pekinggel maradnak.
- Noha az értékelv hangsúlyosabb lesz, ez Ázsiában szigorúan nem érvényesíthető az amerikai stratégiai érdekek sérelme nélkül.
- Az elsődleges cél a Kínai Népköztársasággal folytatott sikeres hatalmi versengés lesz, melyben a korábitól eltérő szemlélet és változatos eszközök alkalmazására kell számítani. A cél nem a kínai hatalmi pozíció felszámolása lesz, hanem az együttélés amerikai szempontból sikeres menedzselése a világelsőség megőrzése és az élesebb konfrontáció elkerülése mellett.
- Az afganisztáni békefolyamat állapota ugyanakkor nagyon nehéz helyzetet teremt Joe Biden számára, melynek értékalapú külpolitika mellett egyhamar nem mutatkozik megoldása. Itt a konfliktus intenzifikálódása várható, miközben az abban való részvétel már nem igazán érdeke az Egyesült Államoknak.

Donald Trump elnökké választásával az Egyesült Államok és az ázsiai térség kapcsolataiban a legvisszafogottabb értékelés szerint is szokatlan jelenségek ütötték fel fejüket. Az új elnök kommunikációs stílusa, erősen médiaérzékeny személyisége, valamint az addigi együttműködés kereteit megkérdőjelező hajlama érezhető elbizonytalanodást eredményezett a kelet-ázsiai államok kormányaiban az amerikai külpolitika alakulását illetően. Trump megközelítése valóban eltérő volt elődjeitől, ám az amerikai stratégiai érdekek nem változtak meg kormányzása alatt. A Kínai Népköztársasággal való határozottabb szembefordulása pedig szinte természetesen következett, nem is annyira az elnök világszemléletéből, hanem a hatalmi politikai építkezés logikájából. Mindemellett az önmagára hatékony problémamegoldóként tekintő államfő kevés valódi megoldással szolgált az ázsiai dilemmákra hivatali ideje alatt, meggyengítette viszont az amerikai biztonsági garanciák hitelét és egyes esetekben kellemetlen helyzetbe hozta a szövetséges kormányokat tranzakcionista külpolitikai logikájából fakadó követeléseivel.

Joe Biden Fehér Házba költözésétől ezek után általában azt várják, hogy a hagyományosabb – elterjedt vélekedés szerint ésszerűbb – amerikai magatartás tér vissza az ázsiai kapcsolatrendszerbe is. Minden bizonnyal ez a konzekvensebb kommunikációt illetően igaz is lesz, ám a valós célkitűzések tekintetében kevés változás lehetséges. Biden kormánya ráadásul számos olyan problémát örökölt meg, melyek kezeléséhez nem elegendő a hangsúlyváltás, a hosszabb távú vállalások átgondolását is igényli.

Az alábbi elemzés áttekinti az Egyesült Államok kapcsolatainak helyzetét az egyes ázsiai államok, illetve térségek vonatkozásában, számba veszi a legfontosabb felmerülhető lehetőségeket és problémákat, valamint kitekintést ad arra is, hogy milyen elképzelés szerint alakulhat az ország Ázsia-politikája az előttünk álló években.

¹ Háda Béla (hada.bela@uni-nke.hu) a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézetének tudományos munkatársa.

A megközelítések különbözősége – Bevezető gondolatok a 2017-2021 közötti Ázsia-politika határáról és az új kormány hozzáállásáról

Donald Trump elnök külpolitikáról alkotott, az üzleti szemléletet középpontba állító nézetei az Egyesült Államok ázsiai szövetségesei körében az őszinte elkötelezettség állandósuló megkérdőjeleződését eredményezték. Jóllehet, az elnök időről-időre igyekezett megnyugtatni őket arról, hogy Washington továbbra is tartja magát a korábbi időszakokban vállalt kötelezettségeihez, ezek hitelét rendre kikezdték olyan érzékeny témákban felmerülő kritikái, mint például a Dél-Koreában működő amerikai fegyveres erők finanszírozásának kérdése, vagy a kereskedelmi kapcsolatok alakulása. Trump hivatalba lépésének harmadik napján felmondta az elődjének, Barack Obamának egyik nagy eredményeként számon tartott Transz-csendes-óceáni Partnerségi Megállapodást (TPP), mondván, hogy az nem szolgálja az Egyesült Államok gazdasági érdekeit.² A lépés amellel, hogy egyértelmű hátrányba hozta Washington a térség gazdasági alapú megszervezéséért folyó versenyben, arra készítette a helyi szövetségeseit, hogy beletörődjenek a kínai pozíciók további erősödésébe. 2020. november 15-én végül aláírásra került a Regionális Átfogó Gazdasági Partnerség (Regional Comprehensive Economic Partnership - RCEP) létrehozásáról szóló dokumentum, mely az ASEAN 10 tagállama mellett Kína, Japán, Dél-Korea, Ausztrália és Új-Zéland részvételével alakul meg.³ Noha az ASEAN saját kezdeményezéseként ünnepli a megállapodást, az együttműködés gazdasági értelemben egyértelműen Kína dominanciája mellett valósulhat meg. Ugyanakkor politikai vonatkozásban jelentős ellensúlyt képez, hogy számos résztvevő biztonsági kockázatot lát az északkelet-ázsiai hatalom térnyerésében és kifejezetten az Egyesült Államokkal fenntartott biztonsági kapcsolatokat tekinti az elsődleges garanciának azzal szemben.

Mindez azt a következtetést látszik erősíteni, hogy az amúgy sem túl nagy ambíciókat megfogalmazó, az importvámok 90%-a leépítésének húsz esztendőes ütemtervét, valamint a kereskedelem, szellemi tulajdonvédelem és beruházások közös szabályozását előirányzó együttműködés még nem okoz jóvátehetetlen kárt az USA kelet-ázsiai pozícióiban, de a trumpi hozzáállással szakítani kell. Üzleti alapú kapcsolatépítésben ugyanis Kína is tud jó ajánlatokat tenni, ezt követeli meg tőle a kereskedelmi háború hatása-hoz való alkalmazkodás is. Nem meglepő, hogy a szakértők komoly érdeklődést mutatnak az új amerikai kormány esetleges visszatérése iránt a TPP-t alapító országcsoporthoz, mely az USA kivonulása után létrehozta az Átfogó és Progresszív Megállapodást a Transz-csendes-óceáni Partnerségről (CPTPP). Washington esetleges csatlakozása a szervezethez erős fordulatot jelentene a megelőző időszak politikai vonalvezetéséhez képest és csökkentené az USA hátrányát Kínával szemben a kereskedelmi kapcsolatok terén. Ám a TPP megítélése az amerikai közvélemény körében annak idején vegyes volt, és miután kampánytémává vált, felerősödtek vele szemben a kritikai hangok. Ezért a „visszatérés” belpolitikai előkészítést is igényel majd.⁴

A leköszönő elnök ugyanakkor számos alkalommal igyekezett választásra kényszeríteni ázsiai partnereit Peking és Washington között, kevés érzékenységet mutatva arra, hogy azok helyzetüknél fogva nem vállalhatnak fel egy ilyen sarkos állásfoglalást, mert csak károkat okoznának vele országuknak nem csak külpolitikai, de gazdasági vonatkozásban is. Biden számára tehát aligha lesz járható út Trump politikai taktikáinak követése hazája ázsiai kapcsolatainak megerősítésekor, ám erre eddig nem is mutatott hajlandóságot. A másik oldal részéről jelentős előny, hogy a Fehér Ház új lakója elődjével ellentétben nem teljesen ismeretlen az ázsiai politikusok számára. Barack Obama alelnökeként több ízben tárgyalt ázsiai vezetőikkel.⁵ 2013 decemberében például hat napos utat tett Kína, Japán és Dél-Korea érintésével.⁶

Másrészről a 2017-2021 között hivatalban lévő amerikai kormánynak voltak érdekes, a korábbi állapotból némi elmozdulást hozó kezdeményezései is az indiai-csendes-óceáni térségben. Ezek közül az afganisztáni tálibokkal megkötött békeegyezményt és az Észak-Koreával való magas szintű tárgyalások ügyét érdemes kiemelni. Noha mindkét folyamat eredménye megkérdőjelezhető, nem vitás, hogy Trump

² Adam TAYLOR: [A timeline of Trump's complicated relationship with the TPP](#). [online], 2018. 04. 13. Forrás: The Washington Post [2019. 04. 22.]

³ ASEAN hits historic milestone with signing of RCEP. [online], 2020. 11. 15. Forrás: rcepsec.org [2021. 02. 05.]

⁴ Alan YUHAS: [Congress will abandon Trans-Pacific Partnership deal, White House concedes](#). [online], 2016. 11. 13. Forrás: The Guardian [2021. 02. 04.]. ; Jacob POUSSHTER: [Americans favor TPP, but less than those in other countries do](#). [online], 2015. 06. 23. Forrás: Pew Research Center [2021. 02. 04.].

⁵ Ld. pl.: [Joint Statement by President Obama and Prime Minister Nawaz Sharif](#). [online], 2013. 10. 23. Forrás: [embassyofpakistanusa.org](#) [2021. 02. 06.].

⁶ [The Vice President's 2013 Asia Trip](#). [online], Forrás: The White House (2010. 01. 22.).

igyekezett kimozdítani a holtpontról a két konfliktust. Japánnal és egyes délkelet-ázsiai országokkal való együttműködésében pedig kifejezetten eredményesnek bizonyult a leköszönt elnök. Mindezekkel az új amerikai kormánynak is foglalkoznia kell, és ezt láthatóan professzionális hozzáállással tervezi megtenni. Biden Nemzetbiztonsági Tanácsában az indiai-csendes-óceáni térségnek külön koordinátora lesz Kurt M. Campbell személyében, aki kiemelkedő tapasztalatú Ázsia-szakértőnek számít. Campbell korábban már Obama Ázsia-politikájának formálásában is közreműködött, Bidenhez pedig régi bizalmi kapcsolat fűzi. Elképzelései várhatóan jelentős hatást gyakorolnak majd az amerikai stratégiai vonalvezetésre, ezért Kína vonatkozásában alább még visszatérünk rájuk. Ami világosan kitűnt az új adminisztráció külügyi szakembereinek megszólalásaiból, hogy az indiai-csendes-óceáni térség ügyei prioritást élveznek majd az elkövetkező években.

Az USA előtt álló feladatok és lehetőségek, csakúgy, mint az egyes ázsiai partnerek elvárásai persze lényeges eltéréseket mutatnak, ezért a továbbiakban a legfontosabb államok vonatkozásában külön-külön vesszük számba mindezeket.

Az elsődleges szempont - rivalizálás a Kínai Népköztársasággal

Joe Biden Obama alelnökeként már 2011-ben találkozott Hszi Csin-pinggel, aki akkoriban még szintén az alelnöki posztot töltötte be hazájában.⁷ E látogatás során későbbi visszaemlékezések szerint alapvetően pozitív képet alakított ki vendéglátójáról, aki a korábbi kínai csúcsvezetőkkel összehasonlítva jóval nyitottabb és színesebb egyéniségnek mutatkozott. Mindez persze nem tett őt könnyebben kezelhetővé, különösen, ami Kína nagyhatami érdekeinek védelmét illeti. Hszi korábrinál határozottabb, egyes esetekben fenyegető fellépést is magában foglaló regionális hatalmi építkezése valójában lépéskényszerbe hozta az amerikai felet is. Ennek előre látható következményeként a Trump-adminisztráció Ázsia-politikájának egyik markáns vonása volt a Pekinggel szembeni rivális pozíció korábrinál határozottabb felvállalása. A 2017 decemberében publikált amerikai Nemzeti Biztonsági Stratégia egyértelműen kimondja, hogy az USA globális érdekeinek első számú kihívója – az Oroszországi Föderáció mellett – a Kínai Népköztársaság.⁸ Noha ez a maga idejében nagy visszhangot váltott ki, kevesekben merült fel, hogy a 2015. évi kínai védelmi fehér könyv már tett hasonló értelmű utalásokat az Egyesült Államok szerepére Kína szemszögéből nézve,⁹ így a két és fél évvel későbbi amerikai dokumentum valójában nem okozott akkora megrázkódtatást a két ország viszonyában. A konfrontatívabb álláspont értelmiségi fogadtatása vegyes volt. Egyrészt időről-időre felmerült az aggodalom, hogy a trumpi kommunikációs stílus mellett az ettől merőben eltérő kultúrával bíró Kínával szembeni fellépés könnyen félreértésekhez és ezekből fakadóan akár katasztrófához is vezethet. Szerencsés körülmény, hogy ennek bekövetkezte egyik félnek sem állt érdekében.

Másrészt az is nehezen lenne vitatható, hogy Trump olyan dolgot tekintett természetes igazságnak, amellyel már igen hosszú ideje minden stratégiai elemző tisztában van. Barack Obama Ázsia-politikájának is legfőbb tájékoztatósi pontját jelentette, csak éppen kormányzati szinten nem volt szokás nyíltan kimondani. Némi távolságtartással szemlélve nem nehéz belátni, hogy az amerikai-kínai viszony alakulásában Donald Trump első sorban a kommunikáció tekintetében, illetve a gazdasági szempontok előtérbe állításával hozott egyedit, a rivalizálás erősödésének tendenciája a másik fél magatartásából is táplálkozott és alighanem törvényszerű következménye Kína fejlődésének.

Mindebből az is következik, hogy Joe Biden elnöksége aligha viszonyulhat lényegileg másként Pekinghez, mint elődje tette, ám megnyilvánulásai, kommunikációs vonalvezetése minden bizonnyal jobban követi majd a hagyományos külpolitikai érintkezés megszokott sztenderdjeit. Világosan jelzi ezt, hogy Antony Blinken külügyminiszter-jelölt szenátusi meghallgatásán alapvetően egyetértett Trump Kínával szembeni keményebb megközelítésével.¹⁰ Ezzel egyúttal azt is kifejezte: a hivatalba lépő kormány nem kíván visszatérni Obama külpolitikájának gyenge pontjaihoz és nem kerget illúziókat Peking szándékait illetően. Bizonyosan korrigálásra kerül az előző kormányzat talán legnagyobb hibája: Trump ugyanis nem ésszerű stratégiai számításokkal kezelte a kínai kihívást, hanem időnként – és általában egyre erősödő jelleggel –

⁷ Richard MCGREGOR: [Party Man Xi Jinping's Quest to Dominate China](#). [online], September/October 2019. Forrás: Foreign Affairs [2021. 01. 12.].

⁸ [National Security Strategy of the United States of America](#). [online], 2017. 12. Forrás: Whitehouse.gov [2018. 01. 03.].

⁹ [China's Military Strategy](#). [online], 2015. 05. Forrás: Ministry of National Defense, The People's Republic of China [2020. 07. 12.].

¹⁰ Toru TAKAHASHI: [Biden should seek a new 'Asia rebalance' policy](#). [online], 2021. 01. 31. Forrás: Nikkei Asia [2021. 02. 02.].

démonizálta a másik felet, miközben nem jelölte ki egyértelműen a versengés keretét.¹¹ Leginkább a kereskedelempolitikában voltak tetten érhetőek tartós elképzelések a részéről, emellett időről időre provokálta riválisát. Az is felmerült, hogy – cseppet sem elegáns lépésként – Trump kormánya hivatali idejének utolsó napjaiban még kényszerhelyzettel szembesíti utódját azáltal, hogy Pompeo külügyminiszter feloldott minden olyan korlátozást, mely Washington diplomatáinak tajvani hivatalos személyekkel való kapcsolattartását szabályozta. Pekingben az intézkedést ellenséges lépésként értékelték, amellyel az USA a tajvani szeparatizmust bátorítja. Kelly Craft amerikai ENSZ nagykövet tervezett tajpeji útját végül az utolsó pillanatban törölték, hivatalos indoklás szerint az elnöki hivatal átadás-átvételi folyamatára való tekintettel.¹² A történetek mégis érzékeny témát érintettek úgy az amerikai-kínai viszonyban, mit a kelet-ázsiai térség biztonságpolitikai kérdéseit illetően. Peking és Tajpej viszonya egyre feszültebb lett az utóbbi években, amit egyszerre szított a népköztársaság növekvő önbizalma és a tajvani lakosság érezhető elidegenedése az egyesülés gondolatától és a szuverén állami lét iránti igény erősödése.¹³ Az adott körülmények között Peking a katonai fellépést sem zárta ki a sziget integrálása érdekében,¹⁴ amelynek útjába egyedül az amerikai ellensapástól való félelem állhatna. Döntő jelentőségű kérdés tehát, hogy Biden kormánya mennyire tudja majd elhívetni a kínaiakkal, hogy nem érdemes megkísérelni a fegyveres országegyesítést, egyúttal féken tartani a tajvani szeparatista retorikát. Pusztán reálpolitikai érveket figyelembe véve nem várható, hogy Washington elismerje a sziget függetlenségét. Érdekes ugyanakkor, hogy Tajvan de facto amerikai diplomáciai képviselője jelen lehetett Biden beiktatásán, ami példa nélkül állt az elmúlt évtizedekben.¹⁵ A kínai válasz is egyértelmű volt: Peking az „Egy Kína elv” további tiszteletben tartását várja el az amerikai kormánytól. Ez egyébként a kínai fél részéről feltétele is annak, hogy bármilyen egyéb ügyben érdemi együttműködést remélhessenek tőle az amerikaiak.

Jelenleg az tűnik a legvalószínűbbnek, hogy Biden elnökségét is uralni fogja az a széles konszenzus, amely Kínát az USA első számú riválisaként kezeli, az új elnök azonban várhatóan igyekszik normalizálni a kapcsolatokat egy olyan szinten, ami mindkét fél számára hosszabb távon elfogadható kereteket alakít ki. A már említett Kurt M. Campbell és a Biden hivatalba lépése után nemzetbiztonsági főtanácsadóvá kinevezett Jake Sullivan¹⁶ 2019 őszén a Foreign Affairs hasábjain publikált közös cikkükben¹⁷ éppen ennek a kérdésnek szentelnek figyelmet. Megállapításuk szerint nem várható Kína politikai rendszerének, gazdaságának és külpolitikájának alapvető megváltozása, így a tartós együttélésre kell berendezkedni. A stratégia célkitűzése nem a kínai fél gyors és vitathatatlan legyőzése kell, hogy legyen, hanem a tartós egymás mellett élés állapotának fenntartása az USA számára fontos érdekek és értékek érvényesülése mellett. Kettejük versenyét adott keretnek kell tekinteni, nem feltétlenül megszüntetendő problémának. E versengés négy kulcsfontosságú területen igényel állandó figyelmet, egyúttal az egymás mellett élés feltételeinek kialakítását. Ezek a katonai, a gazdasági, a politikai és a globális kormányzás térségei. Jelentősen megkönnyíti a permanens versenyhelyzet menedzselését, hogy Kína – minden rendelkezésünkre álló ismeret szerint – szintén nem tekinti szükségesnek az USA legyőzését és megsemmisítését saját céljainak érvényesüléséhez. Ez nem az a hidegháborús szembenállás, amit szovjet-amerikai relációban a történelemkönyvekből ismerünk. A verseny elsődlegesen a gazdaság térségében zajlik, a fejlődés eredményeiért, a kereskedelem- és befektetéspolitika által biztosított regionális befolyásért és az ebből fakadó nagyhatalmi elsőségért. Mivel Sullivan és Campbell minden jel szerint meghatározó szerepet játszanak majd az elkövetkező években az USA Ázsia-politikájának alakításában, stratégiai szemléletük különös figyelmet érdemel részünkről. Közös cikkük azt is egyértelművé tette, hogy Kína és a vele folytatott versengés lesz az USA stratégiai vonalvezetésének elsődleges tényezője. Ez valóban nem jelent szakítást a trumpi alapokkal, a megoldások tekintetében azonban lényeges változások várhatóak. Nem mellesleg, a többi ázsiai állammal és térséggel kapcsolatos politika alakításában is meghatározó szerepe lesz a kínai

¹¹ Joseph S. NYE Jr.: 'Tough on China' is not a strategy. Trump is scrapping tools that keep us safe and strong. [online], 2020. 08. 27. Forrás: USA Today [2021. 02. 07.].

¹² Kelly Craft: US cancels top envoy's visit to Taiwan. [online], 2021. 01. 13. Forrás: BBC [2021. 01. 22.].

¹³ Kazunari YAMASHITA: To be young, Taiwanese and full of hope. [online], 2015. 04. 05. Forrás: NIKKEI [2021. 02. 05.].

¹⁴ Tony MUNROE – Yew Lun TIAN: China sharpens language, warns Taiwan that independence 'means war'. [online], 2021. 01. 28. Forrás: Reuters [2021. 02. 05.].

¹⁵ TAKAHASHI: i.m.

¹⁶ Sullivan 2013-14 között már volt nemzetbiztonsági főtanácsadó az akkor még alelnök Biden mellett. Robert A. MANNING: A Biden presidency's impact on the Asia Pacific. [online], 2020. 11. 08. Forrás: East Asia Forum [2021. 01. 23.].

¹⁷ Kurt M. CAMPBELL – Jake SULLIVAN: Competition Without Catastrophe- How America Can Both Challenge and Coexist With China. [online], September/October 2019, Forrás: Foreign Affairs [2021. 01. 22.].

tényezőnek. Köztük a Peking számára stratégiai jelentőségű Koreai-félsziget különösen nagy figyelmet kapott az elmúlt években.

A Koreai-félsziget ügye

Ha volt igazán mozgalmas fejezete Donald Trump Ázsia-politikájának, az a Koreai-félsziget atomfegyvermentesítésének ambíciójához kötődött. Az amerikai-észak-koreai kapcsolatok a mögöttünk álló négy esztendőben korábban példátlan mélységeket és magasságokat is megjártak. Míg 2017-ben a két ország látszólag a nukleáris eszközök bevetését is valószínűsítő konfliktus határán állt, addig 2018 nyarára a kölcsönös udvariasság és konstruktív szándékok hangsúlyozása került előtérbe. Az itt született egyezmény súlytalansága ellenére is történelmi jelentőségű, 2018. június 12-én, Szingapúrban lezajlott Trump-Kim találkozó után pedig az amerikai fél szokatlan nagyrabecsúlással beszélt a saját rokonainak egy részét is halálba küldő, illetve tönkre tevő észak-koreai vezetőről. Sokáig úgy tűnt tehát, hogy Donald Trump egy Phenjannal kötött megállapodással félmjelezné külpolitikáját és írta történelmet. Minthogy azonban a 2019 február végi Hanoi csúcsertekezleten a koreai fél nem tett le olyan ajánlatot az asztalra, amit az amerikaiak el tudtak volna fogadni a szankciók feloldásáért cserébe, így azok érvényben maradtak,¹⁸ az elkövetkező másfél év pedig nem hozott említésre méltó fejleményt.

Trump az amerikai érdekek szemszögéből nem ért el számottevő eredményt (legfeljebb a provokatív nukleáris- és rakétatesztek ideiglenes szüneteltetését tekinthetjük annak), de nem is vétett súlyos hibát. Így utódja számára politikai vonalvezetésének korrekciója nem okozhat komoly problémát.

Általános várakozás, hogy Joe Biden sokkal konzervatívabban közelít majd a Koreai-félsziget problematikájához és nála esély sem nagyon van arra, hogy Phenjan gazdasági engedményeket kapjon nukleáris eszközeinek teljes és ellenőrizhető leszerelése nélkül. Még elnökjelöltként Biden állást is foglalt e mellett,¹⁹ amit láthatóan a koreai fél is elhitt neki. Phenjan részéről az utóbbi hónapok során a nyilvános kommunikációban érezhetően megerősödött az üzenet, amely az Egyesült Államokat az ország első számú ellenségként, tulajdonképpen minden problémája forrásaként mutatja be. Ebben újdonság mindössze annyi van, hogy a 2018. évi első találkozó után az észak-koreai sajtó komolyan enyhített a Washingtonnal szembeni hangvételén és Trump elnök bírálataitól is ódzkodott. Az idő előre haladtával – különösen a 2019-es hanoi csúcs kudarcja után – ebben lassú változás következett be és ismét gyakoribbá váltak a kritikus megnyilatkozások. Érezhető volt azonban, hogy a holtpontra jutott tárgyalások dacára az észak-koreai vezetés még mindig reménykedett egy kedvezőbb fordulatban, vagy legalábbis saját szempontjából sokkal előnyösebbnek tartotta a Kim Dzsongün felé 2018 óta végig udvarias és barátságos nyilatkozatokat küldő Trump elnökségét, mint bármelyik számításba jöhető riválisáét. Mikor Phenjanban is egyértelművé vált az elnök választási veresége, a nyilvános kommunikáció visszaállt a kritikusabb hangvételre, rendre felhívva a figyelmet arra is, hogy az ország kész új lendületet adni a fegyverkezésének az amerikai nyomásra reagálva. Jóllehet, ez utóbbi folyamatnak a ballisztikus rakétarendszerek fejlődésével vannak jól kommunikálható eredményei, összességében az utóbbi egy évben nem tűnt úgy, hogy Kimnek sok ötlete lenne az USA-ra való nyomásgyakorlás következő lehetséges lépéseit illetően. A 2017-es interkontinentális ballisztikus rakéta-tesztekkel²⁰ megugrott egy olyan szintet, ahonnan nehéz sokkoló újdonságot mutatni, az amerikai közvélemény pedig hozzászólt a gondolathoz, hogy Észak-Koreának (egyelőre) vannak ilyen eszközei. Phenjannak az sem tett jót, hogy a koronavírus-járvány elterelte a nemzetközi figyelmet az ügyeiről, így nem jöttek be azok a régóta használt fogások sem, amelyek ellenőrzött válságok kirobbantása által nyerték meg a rivális hatalmak, illetve a tágabb külföldi figyelmét a Kim-rezsim számára. Noha újabb nukleáris tesztekkel, illetve interkontinentális ballisztikus rakéta-kísérletekkel elvben még megpróbálhatná kommunikációra kényszeríteni az ellenfeleit, ám ezekkel Phenjan azt kockáztatná, hogy magára haragítja Kínát, amely így akár le is zárhatja azokat a csatornákat, melyek segítségével a rezsim kijátssza a nemzetközi szankciók egy részét.

¹⁸ Az esemény elemzését ld.: HÁDA Béla: A második USA-Észak-Korea csúcstalálkozó. *Nemzet és Biztonság*, 2019/1. 42-49.

¹⁹ Kim GAMEL: *Biden calls North Korean leader a 'thug' but says he'd meet Kim if denuclearization is agreed*. [online], 2020. 10. 23. Forrás: www.stripes.com [2021. 02. 06.].

²⁰ Erről ld.: *Chronology of U.S.-North Korean Nuclear and Missile Diplomacy*. [online], Forrás: Arms Control Association [2021. 02. 06.].

A múlt eseményeinek fényében ugyanakkor nehéz lenne vitatni, hogy az Obama-kormányzat „stratégiai türelemként” fémjelzett Észak-Korea politikája nem vezetett eredményre így ahhoz nincs visszatérés.²¹ Erre engedett következtetni Antony Blinken, Biden külügyminiszter-jelöltjének szenátusi meghallgatásán tett állásfoglalása is, mely szerint keresni fogják a lehetőségét az északi rezsim nyomás alá helyezésének a nukleáris fegyverkezés nyomán kialakult krízis rendezése érdekében.²² Utalást tett ugyanakkor arra is, hogy tekintettel kívánnak lenni a kelet-ázsiai ország lakosságának életkörülményeire is. Talán érdekes rámutatni, hogy Trump rendszeresen fogalmazott meg olyan üzeneteket az északi rezsim vezetői felé, hogy megállapodás esetén az ország előtt páratlan fejlődési lehetőségek nyílnak meg, vízióiban azonban főként olyan dolgok kaptak helyet (pl. ingatlanfejlesztések) amik leginkább az elit számára jelentettek valamit. Ezzel egyébként a kommunikációja idomult a Kim Dzsongün uralmát jellemző társadalmi folyamatokhoz is, melyek az észak-koreai elit családjainak látványos vagyonosodását hozták. Persze a kívánt eredményhez ez is kevés volt. Ehhez képest mindenképpen hangsúlyváltást jelent az életkörülményekre való utalás, amely a bideni értékorientált szemlélethez is illeszkedik.

Fontos ugyanakkor, hogy milyen célokat tűzhet ki az új amerikai adminisztráció Phenjannal szemben? A szakértők döntő többsége nem javasolja ugyan a teljes nukleáris leszerelés céljának elvetését, de nem is lát lehetőséget rövid távú megvalósítására. A moratóriumokkal kezdődő, fokozatos építkezés tűnik jelenleg a legjárhatóbb útnak, amelyhez esetleg a phenjani fél is megnyerhető.²³ Mivel a két állam között a bizalom minimuma sincs meg, és az észak-koreai rezsimbiztonság mindenek felett való szempontja jól ismert az amerikaiak számára is, a jóhiszemű és teljes nukleáris leszerelésre belátható időn belül valóban nincs esély. Washington részéről ugyanakkor a humanitárius megközelítés csak korlátozott eredményekkel kecsegtet. Emlékeztet, hogy az 1990-es évek nagy éhínségének időszakában az Egyesült Államok, Japán és Dél-Korea ott voltak az Észak-Koreának szánt élelmiszersegélyek legnagyobb donorországai között, ami nem akadályozta meg Phenjant abban, hogy ettől függetlenül ellenségnek tekintse őket. Jelenleg az tűnik a legvalószínűbbnek, hogy sokáig nem várhatunk a 2018-19-es évihez hasonló, látványos barátkozást a két állam vezetői között. Legvalószínűbb a status quo hosszabb távú fennmaradása, mialatt ugyanakkor az alacsonyabb szintű, nem nyilvános tárgyalások nagyon is elképzelhetőek. A félsziget déli része ugyanakkor kedvező fordulatra számíthat.

Dél-Korea számára az elmúlt évek amerikai politikai vonalvezetése egyszerre hozott reményteli és aggasztó fejleményeket. Mun Dzsein dél-koreai elnök nagyon sokat tett fel az Észak-Koreával szembeni megbékítő politika sikerére. Mun igyekezett lekötelezni északi partnerét, de nem lépte át a Washington-Szöul szövetség kereteit és csak addig ment el a közeledésben, amennyi nem kérdőjelezte meg a denuklearizáció és az amerikai-észak-koreai megállapodás elsődleges jelentőségét. Trump ugyanakkor – részben Phenjan felé tett gesztusként, de nem melleleg saját, anyagi kérdéseket előtérbe állító megfontolásai miatt is – több alkalommal bírálta a dél-koreai szövetséges magatartását és nagyobb pénzügyi hozzájárulást követelt az országban állomásozó, nagyjából 28.500 főnyi amerikai katonai személyzet ellátásához. Szöul 2019-ben fel is emelte saját hozzájárulását 924 millió dollárra, ez azonban nem elégítette ki az amerikai felet, aki a hozzájárulás megötszörözését szorgalmazta.²⁴ Szöul az országban állomásozó amerikai erők évente kb. 2 milliárd dolláros nem személyi jellegű költségeiből hagyományosan eddig is több, mint 800 milliót vállalt magára.²⁵ Dél-Korea számára nem is annyira a dolog pénzügyi oldala okozott problémát (igaz, Mun kormánya sem szívesen vállalt volna ekkora terhet), hanem sokkal inkább az a bizalmatlanság, amit Trump személyét övezte. Emellett a viták rávilágítottak egy kellemetlen tanulságra is: ez Dél-Korea kiszolgáltatottsága – mondhatjuk zsarolhatósága – az amerikai szövetséges felé az északi nukleáris fenyegetés árnyékában. E fenyegetés pedig annak ellenére sem szűnt meg, hogy Mun több alkalommal találkozott Észak-Korea vezetőjével, mint valamennyi hivatali elődje együttvéve, és mindezt ráadásul egy év (2018) leforgása alatt. Amikor Phenjan érdeke újabb irányított válság kirobbantását in-

²¹ A stratégiai türelem politikájáról ld.: HÁDA Béla – PÉCZELI Anna – TÁLAS Péter: [Észak-Korea az önmagába zárt atomhatalom](#). [online], NKE SVKK Elemzések 2017/21. 2017. 19. 05. Forrás: [svkk.uni-nke.hu](#) [2021. 02. 05.].

²² Jeongmin KIM: [Biden's secretary of state nominee vows to 'increase pressure' on North Korea](#). [online], 2021. 01. 20. Forrás: [www.nknews.org](#) [2021. 01. 21.].

²³ Ld.: Christy LEE: [Experts: Biden Thought Likely to Reverse Trump's North Korea Policies](#). [online], 2021. 02. 02. Forrás: [www.voanews.com](#) [2021. 02. 14.].

²⁴ Jesse JOHNSON: [Trump's push for Seoul to pay more for U.S. troops throws alliance into question and puts Tokyo on notice](#). [online], 2019. 11. 03. Forrás: [The Japan Times](#) [2021. 01. 22.].

²⁵ Uo.

dokolta 2020 nyarán, nagy hírverés közepette felrobbantotta a keszongi Korea-közi összekötő irodát, melyet éppen a közeledés egyik szimbolikus eredményének tekintettek.²⁶ Enyhülésről a két állam viszonyában az utóbbi egy évben tehát már nem lehetett beszélni, miközben Washington sem könnyítette meg a szülői vezetés dolgát.

Biden hivatalba lépése Dél-Korea számára tehát önmagában egy megnyugtatóbb fejlemény. Számukra nemigen van alternatívája az amerikai szövetségnek, melyet a Koreai Köztársaság védelmi fehér könyvei is rendre megerősítenek.²⁷ Ez nem jelenti azt, hogy az új amerikai kormánynak ellenére lenne a szövetségesek magasabb hozzájárulása a közös védelem költségeihez, de aligha fogja ezt a kérdést a viszony javulásának útjába engedni. Jelenleg ugyanis az a legfontosabb, hogy Washington nem csak barátait, de ellenfeleit is meggyőzze a térségben: biztonsági garanciái hitelesek és nem kíván visszahúzódní a pozícióiból, sőt, szövetségeinek erősítésére törekszik. Február első hetében ez volt az amerikai kormányzat egyik legerősebb külpolitikai üzenete, amely a legjelentősebb kelet-ázsiai szövetséges, Tokió számára is nagyon fontos jelzés.

Japán

Donald Trump Japán iránt általában nagyobb tiszteletet és megértést mutatott, mint Dél-Korea iránt. Ennek okai minden jel szerint Abe Shinzo miniszterelnökkel való tűrhető kapcsolata, valamint az, hogy őszinte törekvést látott a japánokban a védelmi erőfeszítéseik fokozására, éppen annak a Kína térnyerésével szembehelyezkedő stratégiai szemléletnek értelmében, ami a Fehér Házban is uralkodott. Noha a Transz-csendes-óceáni partnerség amerikai felmondása Japán számára is kiábrándító fordulat volt, és nem kerültek el az amerikai katonák állomásoztatásának költségeivel összefüggésben felmerült viták sem, Tokió jól tudta kezelni ezeket a problémákat.²⁸ Sikeresen hátrította el az amerikai erők helyi állomásoztatása kapcsán felmerült, évi 8 milliárd dolláros (tehát az eddigi összeg négyszeresét jelentő)²⁹ hozzájárulásra vonatkozó követelést, és megnyerte az amerikai kormányt a kínai hatalmi törekvéseket ellensúlyozó külpolitikájának. Trump ennek részeként még a 2007-ben alapított, Japánt, Indiát, Ausztráliát és az Egyesült Államokat összefogó Négyoldalú Biztonsági Párbeszéd (Quadrilateral Security Dialogue – Quad) vitalizálásában is partnernek mutatkozott. A szigetország stratégiai dokumentumaiban hosszú ideje hangsúlyosan jelenik meg az USA-val való szövetség fenntartása és további erősítése, így Washington hozzáállása kritikus tényező a japán biztonságpolitikai kalkulációkban. Mindent egybevetve japán szemszögből Trump Ázsia-politikájának megítélése nem tekinthető negatívnak. A védelmi együttműködés jól alakult, az elnökváltással pedig várható, hogy az új kormány hivatalba lépéséig felfüggesztett költségmegosztási tárgyalások is megnyugtatóan lezárulhatnak. Január végén Motegi külügyminiszter egyéves átmeneti megállapodást javasolt amerikai kollégájának a költségmegosztásról, amíg a hosszú távú egyezmény meg nem születik. Blinken az amerikai fél nevében elfogadta ezt.³⁰ Tokió költségei így egyelőre nem növekednek.

A Japánnal való különleges szövetség, csakúgy, mint az említett Négyoldalú Biztonsági Párbeszéd részes államainak együttműködése minden jel szerint Biden számára is fontos lesz, mivel egyaránt kitűnően illeszkedik a demokratikus értékeket valló államok támogatásának és az ázsiai szövetségek megerősítésének célkitűzéseikhez is. Fontos, Kína felé is üzenetet hordozó gesztus volt, hogy Lloyd Austin védelmi miniszter japán kollégájával, Kishi Nobuoval folytatott megbeszélésén újfent megerősítette: az ország területi integritásának védelmére vonatkozó garanciák a Szenkaku-szigetekre is érvényesek, a kelet-kínai-tengeri konfliktusban az USA tehát Japán mellett áll.³¹ Függetlenül az amerikaiakkal szembeni valós érzelmektől, Japán ma nagyonis akar az Egyesült Államok első számú térségbeli szövetségesé lenni, így Joe

²⁶ Hyonhee SHIN – Josh SMITH: [North Korea destroys inter-Korean liaison office in 'terrific explosion'](#). [online], 2020. 06. 16. Forrás: Reuters [2021. 02. 05.].

²⁷ Ld.: [Defense White Papers](#). [online], Forrás: Ministry of National Defense - Republic of Korea [2021. 02. 05.].

²⁸ Jesse JOHNSON: [The Trump administration is over, but will its Asia policies continue to resonate?](#) [online], 2021. 01. 21. Forrás: The Japan Times [2021. 02. 04.].

²⁹ Masaya KATO: [Japan squeezed on US military base funding in election year](#). [online], 2020. 10. 18. Forrás: Nikkei [2021. 02. 06.].

³⁰ [Japan proposes tentative one-year deal on cost-sharing for U.S. troops](#). [online], 2021. 01. 31. Forrás: The Japan Times [2021. 02. 06.].

³¹ Jesse JOHNSON: [New U.S. defense chief confirms Senkakus fall under security treaty](#). [online], 2021. 01. 24. Forrás: The Japan Times [2021. 02. 04.].

Biden hivatali éve alatt könnyen produkálhat még a korábbiaknál is látványosabb eredményeket a két ország együttműködése.

Afganisztán és Pakisztán

Donald Trump Dél-Ázsiával összefüggő politikáját egyszerre jellemezte a kardcsörtető hajlam és a meg egyezés lehetőségeinek keresése. A 2017 augusztusi Dél-Ázsia stratégia még a terroristák likvidálásáról szólt,³² míg a 2020 év elejére írásba foglalt békemegállapodás már releváns politikai tényezőként ismeri el az afganisztáni tálibokat. Joe Biden választási győzelmére reagálva a tálibok szóvivője, Mohammad Naeem ki is fejezte reményét, hogy az új amerikai kormány fenntartja elkötelezettségét a békemegállapodásban foglaltak mellett.³³ A helyzet kettősségét aligha lehet figyelmen kívül hagyni: egyrészt a tálibok egyértelmű nyertesei a megállapodásnak és az elmúlt hónapok tapasztalatai azt támasztják alá, hogy ki is akarják ezt használni. Valójában nincs rá semmi garancia, hogy az amerikai kivonulás egyúttal a békét is elhozza Afganisztánba – az ellenkezőjére annál több jel utal. Másrészt viszont, az amerikai közvélemény igencsak megosztott a nem sok kézzelfogható eredményt hozó afganisztáni vállalkozás megítélésében.³⁴ Már Barack Obama kormánya is tető alá akart hozni egy kivonulási ütemtervet, amely végül nem valósulhatott meg.

2021 február elejére kevesebb, mint 2500 amerikai katona maradt (mintegy 7000 NATO katonával egyetemben) Afganisztánban. Elvileg tehát nincs akadálya annak, hogy májusig a megállapodásnak megfelelően minden amerikai katona elhagyja az országot. E folyamat valójában Biden korábban kifejtett nézeteivel is összeegyeztethető, melyek szerint redukálni kell az amerikai katonai jelenlétet Afganisztán területén és szűken kell meghatározni az amerikai érdekeket a terrorizmus elleni védekezés tekintetében.³⁵ Csakhogy ez a jelen helyzetben minden valószínűség szerint egyet jelentene az elmúlt két évtizedben elért társadalmi eredmények feladásával és a polgárháború újbóli elszabadulásával – és jó eséllyel a tálib uralom restaurációjával. Amíg azonban jelen van az említett amerikai katonai kontingens, még van miről tárgyalni és mivel nyomást gyakorolni a tálibokra. Biden stábjá – köztük Jake Sullivan nemzetbiztonsági tanácsadó – tehát joggal fogalmazott meg súlyos aggályokat a megállapodás végrehajtásáról és váltott keményebb hangnemre a tálibokkal szemben.³⁶ Ennek logikus részét képezte a kivonulás elhalasztásának kilátásba helyezése.³⁷ Egyelőre megtartják Zalmay Khalizadot is, aki a dohai megállapodás főtárgyalója volt Trump kormányának nevében. Így Khalizad tapasztalataival és a felek irányába kiépített kapcsolataival lehet folytatni a párbeszédet. Mindebben Ashraf Ghani afgán kormányának támogatását is bírja az amerikai fél, minthogy Kabul láthatóan nem akar teljesen egyedül maradni a tálibokkal szemben sem a hadszíntéren, sem a tárgyalóasztalnál. Kérdés ugyanakkor, hogy az ellenoldal részéről a milyen fogadókészségre lel a „fék behúzása”, miután a tálibok – előre megjósolható módon – fenyegetéssel reagáltak a kivonulást elhalasztó döntésre. Az amerikai elvárások a nők és a másként gondolkodók jogainak védelmére – bár megjelenésük érthető a washingtoni kommunikációban – az adott feltételek mellett hiteles biztosítékot nem kaphatnak az ellenérdekelt féltől. Tovább árnyalja a képet, hogy Biden eddig érezhetően szkeptikus volt a dél-ázsiai ország egységes kormányzásának perspektíváit illetően és nem preferálja az USA részvételét az afgán nemzetépítésben sem.

Antony Blinken szenátusi meghallgatásán azt mondta, hogy az Egyesült Államok véget akar vetni az örök háborúnak Afganisztánban.³⁸ Az amerikai kivonulás azonban legfeljebb az ország szerepvállalásának vetne véget, a háborúnak semmiképpen. Igaz ugyanakkor az is, hogy az afganisztáni krízis elindítása egy, az ott élők és a nemzetközi közösség vezető szereplői szempontjából is méltányos és elfogadható rendeződés útján minden bizonnyal az amerikai kormány előtt álló legbonyolultabb feladat Ázsiában. Egyelőre

³² [Remarks by President Trump on the Strategy in Afghanistan and South Asia](#). [online], 2017. 08. 21. Forrás: whitehouse.gov [2018. 02. 12.].

³³ Ayaz GUL: [Taliban Expect Biden to Stick to Afghan Peace Deal Without 'Significant Change'](#). [online], 2020. 11. 08. Forrás: [www.voanews.com](#) [2021. 02. 03.].

³⁴ Adatok Id.: R.J. REINHART: [U.S. Views Mixed on War in Afghanistan](#). [online], 2019.09.11. Forrás: Gallup [2021. 02. 03.].

³⁵ Steve COLL: [Joe Biden Will Have to Address the War in Afghanistan—Again](#). [online], 2021.01.20. Forrás: The New Yorker [2021.02.02.].

³⁶ [Biden adviser: Iran, Afghanistan, China are key areas of focus](#). [online], 2021. 01. 29. Forrás: Al-Jazeera [2021. 02. 03.].

³⁷ Dan DE LUCE: [Biden signals a tougher line with the Taliban](#). [online], 2021. 01. 30. Forrás: nbcnews.com [2021. 02. 03.].

³⁸ Shamil SHAMS: [Opinion: Why Joe Biden needs to revise the US-Taliban deal](#). [online], 2021. 01. 29. Forrás: DW [2021. 02. 04.].

nem mutatkozik olyan forgatókönyv Biden előtt, ami további anyagi és emberáldozatok nélkül tenné lehetővé az Afganisztánnal szemben kitűzött politikai célok hatékony képviselését, miközben ezekre az erőforrásokra már máshol lenne szükség. Reményt fektethet abba, hogy a tálibok blöffölnek és nem készek a háború folytatására, hajlandók valódi engedményekre a békéért. Csakhogy Afganisztán már nem igazán fontos az amerikai stratégiai törekvések szemszögéből nézve és ezt a tálibok is tudják. Jelenleg semmi nem utal arra, hogy ne lennének készek folytatni a harcot egy számukra kedvezőnek ítélt helyzetben, és ennek Oroszország és Kína is haszonélvezője lehet. Biden értékalapú külpolitikája valószínűleg nagy próba előtt áll Afganisztánban.

Jóllehet, régi közhely, hogy az afganisztáni válság alakulása elválaszthatatlan a pakisztáni állam (főként a titkosszolgálati szféra) politikájától, Iszlámábád az elmúlt időszakban már nem kapott kiemelt figyelmet az amerikai kapcsolatrendszerben, 2018-ban a Koalíciós Támogatási Alap neki szánt 300 millió dolláros kifizetését is törölték arra hivatkozva, hogy az ország nem támogatja meggyőzően a terrorizmus elleni erőfeszítéseket.³⁹ Washington elhidegülésének okai a bizalomvesztésen túl a kínai térnyerés visszafordíthatatlanságának felismerése és az amerikai katonai jelenlét csökkentésének szándéka voltak.⁴⁰ Pakisztán az USA számára első sorban biztonságpolitikai partnerként jött számításba a múltban, ám miután az Egyesült Államok véget kíván vetni afganisztáni jelenlétének, az iszlám köztársaságot az fenyegeti, hogy – mint ahogy az már több ízben megtörtént – újfent leértékelődik Washington szemében. Pedig a gazdasági kapcsolatok rendkívül fontosak a számára és várható, hogy az új amerikai kormány részéről is a befektetések és kereskedelempolitika kínál lehetőséget az együttműködés új alapokra helyezésére és a pakisztáni stratégiai kapcsolatok legalább egyensúlyban tartására. Ugyanakkor a dél-ázsiai országnak azt kellett tapasztalnia az elmúlt években, hogy nemzetközi mozgástere csökkent, kezdeményezéseihez még a közel-keleti országok támogatására sem feltétlenül számíthat. A tét számára már nem az, hogy egyenértékű félként kezeljék a rivális Indiával – ma már szinte mindenki inkább az utóbbira tesz – hanem, hogy egyáltalán figyelmet kapjanak az ő érdekei is. Érthető tehát, hogy Iszlámábád várakozásokkal tekint Joe Biden elnökségének Dél-Ázsia politikája elé, különös tekintettel az értékelvű fordulat hatásaira.⁴¹ India kasmíri politikájával kapcsolatos emberi jogi aggályokra alapozva Pakisztán lehetőséget lát arra, hogy e értékelv mentén csökkentse az amerikai szimpátiát Újdelhi iránt és kiegyensúlyozottabb kapcsolatépítésre bírja Dél-Ázsiában. Igaz ugyanakkor, hogy az új elnök eddig nemigen fogalmazott meg markáns üzeneteket kifejezetten Pakisztán számára. Lloyd Austin védelmi miniszter szenátusi meghallgatásán is mindössze a terrorizmus elleni küzdelem és az afganisztáni stabilitás megszokott szempontjait sorolta a kapcsolatok fejlesztésének alapjaiként.⁴²

A leghatalmasabb demokráciák szövetsége

India vonatkozásában Donald Trump politikája viszonylag kevés eltérést mutatott az elődjétől, ami nem feltétlenül jelenti azt, hogy utódjának kevesebb problémája akad majd a kétoldalú kapcsolatok alakításában. A 2017 utáni amerikai politikai vonalvezetés hasonlóan kiemelt jelentőséget tulajdonított Washington és Újdelhi különleges stratégiai együttműködésének, mint George H. W. Bush, vagy Barack Obama kormányai. Ezt az említett 2017. évi Dél-Ázsia stratégia,⁴³ majd az év végén kiadott nemzetbiztonsági stratégia⁴⁴ megállapításai is alátámasztották. Noha a kétoldalú kereskedelemről származó indiai haszon kritika

³⁹ Phil STEWART – Idrees ALI: [Exclusive: Pentagon cancels aid to Pakistan over record on militants](#). [online], 2018. 09. 01. Forrás: Reuters [2021. 02. 04.].

⁴⁰ Shamila N. CHAUDHARY – Vali NASR: [Biden needs a new Pakistan policy. This is what it should look like](#). [online], 2021. 02. 10. Forrás: Atlantic Council [2021. 02. 10.].

⁴¹ Gulshan RAFIQ: [Pakistan is hoping for Biden to reset relations. Will he stop the US policy drift towards India?](#) [online], 2021. 01. 29. Forrás: South China Morning Post [2021. 02. 05.].

⁴² Lalit K. JHA: [What Biden's Defence Secretary Said About Future Relations With India, Pakistan](#). [online], 2021. 01. 20. Forrás: The Wire [2021. 02. 04.].

⁴³ [Remarks by President Trump on the Strategy in Afghanistan and South Asia](#). [online], 2017. 08. 21. Forrás: whitehouse.gov [2018. 02. 12.].

⁴⁴ [National Security Strategy of the United States of America](#). [online], 2017. 12. Forrás: trumpwhitehouse.archives.gov [2021. 02. 02.].

céltáblájává vált Trump szemében,⁴⁵ alapján véve a két állam kapcsolatainak nem kellett komoly megpróbáltatásokat kiállnia.⁴⁶ Trump Kína-ellenes megnyilvánulásai magától értetődően domborították ki India ellensúly-szerepét az Indiai-óceán térségében. Köszönhetően mindennek, az indiai állam jelentős értékben férhetett hozzá amerikai hadfelszereléshez és támogatást kapott regionális ellenfeivel szemben.⁴⁷

Ugyanakkor az indiai demokrácia minőségének romlása, a hindu nacionalista elit kultúrharca az ország vallási toleranciát és szekularizmust favorizáló csoportokkal szemben egyre többeknek szűrt szemet. Naréndra Módi miniszterelnök hindu nacionalista pártjának látványos belpolitikai térnyerése különösen a muszlim lakossági csoportokkal való konfliktusok kiéleződését hozta az érintettek diszkriminációja és korábbi szerzett jogaik csorbítása által. Hogy a folyamat tartós, vagy ideiglenes, ma még nem lehet megállapítani. Az bizonyos, hogy tömegbázisa – még ha nem is nélkülözi a belső vitákat és sokszínűséget – kiterjedt, a háttérben álló ideológia pedig régóta releváns opcióként áll az indiai választópolgárok előtt.

Trump kormánya meglehetősen pragmatizmussal állt a hasonló jelenségekhez, a liberális demokrácia értékeinek számon kérése elé helyezve az ország stratégiai és gazdasági kapcsolatépítésének materiális természetű céljait. India bel- és társadalompolitikája nem sértett amerikai érdekeket, így a demokráciával kapcsolatos nézetkülönbségeket szőnyeg alá lehetett söpörni. Biden számára hasonló dilemma adódik majd. A Föld legnépesebb demokráciája egyre kevésbé hasonlít ahhoz, amit nyugaton demokratikus országnak tekintenek, így óhatatlanul ütközni fognak az ázsiai stratégiai érdekek az amerikai értékek képviselésének szempontjával. Biden külpolitikájával kapcsolatban az egyik nagy kérdés, hogy miként tudja összeegyeztetni a két szempontrendszerrel.

A másik oldalról szemlélve, dacára a kapcsolatok fejlődésének, Donald Trump stílusa az indiai politikai kultúra képviselői számára is gyakran terhes volt, a szeszélyei pedig kockázatokat hordoztak. Naréndra Módi – hasonlóan az indiai politikai elit számos más, eltérő eszmei platformokhoz tartozó tagjához – üdvözölte Joe Biden választási győzelmét.⁴⁸ Persze indiai szemmel nézve ez nem is lehetett másként Kamala Harris alelnök részbeni indiai származása miatt. Az optimizmus nem megalapozatlan, ha figyelembe vesszük a két hatalom érdekeinek tartós összeegyeztethetőségét. Újdelhi várhatóan Biden alatt is az Indiai-óceán térségével kapcsolatos amerikai stratégiai építkezés legfontosabb támasza lesz, mivel alternatívája egyáltalán nem mutatkozik. A partnerség szorosabbra vonása azonban könnyen gyengítheti a demokratikus értékek védelmével kapcsolatos célkitűzések hitelét.

Délkelet-Ázsia

Délkelet-Ázsia államai számára az amerikai-kínai rivalizálás hatásai, fejleményei döntőjelentőséggel bírnak kül- és biztonságpolitikai pozícióik alakulása szempontjából. Ez Vietnam, a Fülöp-szigetek, vagy Malajzia szemszögéből nézve a területi integritás kérdéseit is érinti a dél-kínai-tengeri konfliktus miatt. A 2021-ben leköszönt amerikai kormány a tengereken való hajózás szabadságára hivatkozva rendszeresen végeztetett járőrtevékenységet a térségben a haditengerészettel, és valószínű, hogy ebben Biden kormánya sem hoz változást. Délkelet-Ázsia államainak elvárásai Washingtonnal szemben az egyensúly megőrzésére irányulnak. Általánosságban aggasztotta őket az amerikai-kínai kapcsolatok romlása, de azt sem szeretnék, ha az USA túl engedékeny lenne a kelet-ázsiai nagyhatalommal.

Ugyanakkor a délkelet-ázsiai szövetségi kapcsolatok egyre fontosabbá válnak Washington számára is, így az sem kizárt, hogy az amerikai katonai jelenlét erősítése is napirendre kerül a térségben, melyet persze Kína provokációnak és hegemonista törekvésnek minősíthet. Itt is igaz, hogy a Donald Trump kormánya elődjénél jóval kevésbé kérte számon a demokratikus értékek érvényesülését. Ez a stratégiai kapcsolatok fejlesztése tekintetében szerencsés gyakorlatnak bizonyult Délkelet-Ázsiában, mivel lehetővé tette például a Thaifölddel való viszony rendezését és a további közeledést a Kínától fenyegetett Vietnamhoz. Joe Biden ugyanezzel a dilemmával szembesül itt, döntései pedig várhatóan a Kínával kapcsolatos

⁴⁵ Arvind PANAGARIYA: [India is Trump's Next Target in the Trade War](#), [online], 2019. 03. 13. Forrás: foreignpolicy.com [2019. 03. 22.].

⁴⁶ Ashley J. TELLIS: [Pivoting to Biden: The Future of U.S.-India Relations](#). [online], 2020. 11. 09. Global Views of a Biden Presidency, Carnegie Endowment for International Peace, [2021. 01. 25.].

⁴⁷ [India's weapons procurement from US jumps to \\$3.4 billion in 2020](#). [online], 2020. 12. 09. Forrás: Business Standard [2021. 02. 04.].

⁴⁸ Twitter-bejegyzését ld.: <https://twitter.com/narendramodi/status/1325145433828593664> [2021. 01. 12.].

politikának alárendelten alakulnak majd – ami egyet jelent a helyi rendszerek rugalmas kezelésével, demokratikus „hiányosságai” tolerálásával. A kapcsolatépítés legfontosabb célországai várhatóan Vietnam, Indonézia, Szingapúr, és Malajzia lesznek. A Fülöp-szigetek esetében komoly problémát jelenthetnek az elmúlt években kialakult viták és az USA-ban is erős kritikát kiváltó, feltűnő emberi jogi visszaélések, melyeket Donald Trump szintén hajlamos volt elnézően kezelni, Joe Biden viszont már aligha hunyhat szemet felettük. Rodrigo Duterte kormánya azonban továbbra is számít az amerikai szövetségére⁴⁹ és a fülöp-szigeteki katonai elit is rendületlenül amerikai barát.⁵⁰

Washington számára a legkevésbé költséges és kockázatos megoldás térségbeli stratégiai érdekeinek érvényesítésére az ASEAN biztonsági együttműködésének további fejlődése lenne, valamint a szervezet egységes fellépése a külső hatalmakkal – főként Kínával – szemben. Ebben Indonéziára támaszkodhatna, ám az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a szervezet tagállamainak egy része nem áll készen egy hasonló irányú integrációra.⁵¹ A bilaterális megoldások Kína erőfölényének kedveznek, míg az USA számára a konfliktusba sodródás kockázatát erősíthetik. Jelenleg az Egyesült Államoknak két térségbeli országgal, Thaifölddel és a Fülöp-szigetekkel van kölcsönös védelmi támogatást előíró egyezménye és Szingapúrral kiemelt katonai együttműködése.⁵² Valószínű, hogy Vietnam párhuzamosan igyekszik majd erősíteni az USA-hoz fűződő kapcsolatait és nyugtatni a kínai felet. Ebben Biden számára adódhatnak lehetőségek szimbolikus gesztusokra, de védelmi elköteleződésre nem lehet számítani az ezt kizáró vietnami biztonságpolitikai alapelvek miatt.⁵³ Várható ugyanakkor, hogy az USA nagykövetet nevez ki a jakartai ASEAN központ mellé, jelezve élénkebb együttműködési szándékát a szervezettel.

Mianmarral ugyanakkor a 2021. február 1-re lezajlott katonai hatalomátvétel következtében a kapcsolatok egyértelműen negatív kilátásokkal rendelkeznek. Noha a rohingya kisebbséget célzó 2017-es népirítás nyomán lejáratódott Aung Szán Szú Csí már jóval kevésbé kelt szimpátiát maga iránt Washingtonban, a nyílt katonai uralom visszaállítását sem támogathatják. Ha Min Aung Hlaing tábornagy fenntartja szándékát a 2020-as választások eredményének megsemmisítésére és képes megszilárdítani hatalmát, nagyon gyorsan visszatérhetnek az ezredforduló éveit jellemző állapotok a két ország viszonyában.

Összegzés

A 2021 januárjában leköszönt amerikai kormány Ázsiával összefüggő politikája – ha nagy vonalakban követte is az amerikai stratégiai érdekekről korábban kialakult konszenzust – néhány jelentős hibát is vétett. Ezek közül a legfontosabb az USA elköteleződésében való bizalom megrendítése volt, ami valójában nem csak az ázsiaiaknak volt probléma. Mára egyre világosabb, hogy Washington egymagában nemigen tudja biztosítani stratégiai érdekeit az indiai-csendes-óceáni térségben amellet, hogy jelenléte a világ más részein is ütöképes marad. Ebből következően az amerikai nagyság hangsúlyozása helyett a koalíciók építése látszik az eredményesebb magatartásnak.⁵⁴ Joe Biden tehát várhatóan igyekszik majd megerősíteni Washington ázsiai szövetségi rendszerét és helyreállítani a bizalmat hazája áldozatkészségében. Egyúttal várható az értékalapú politizálás újbóli megerősödése is, melyben a demokratikus rendszerekkel való együttműködés különösen nagy hangsúlyt kap. Fontos látni ugyanakkor, hogy a másik oldal, az ázsiai szövetségesek részéről is gyors megegyezésekben reménykednek,⁵⁵ melyek tovább garantálják számukra az Egyesült Államok támogatását, esetleg az együttműködés további mélyítését. Egyúttal várják a világos elköteleződést a kölcsönös biztonságpolitikai érdekek mellett, valamint az amerikai stratégiai prioritások tisztázását is. Azt sem érdemes figyelmen kívül hagyni, hogy a liberális demokráciák értékeinek védelme

⁴⁹ Ld.: *National Defense Strategy 2018-2022*. Department of National Defense, Republic of the Philippines, 2018. és [The Philippines' National Defense Strategy – Analysis](#). [online], 2019. 12. 20. Forrás: [www.adas.ph](#) [2020. 07. 11.].

⁵⁰ KLEMENSITS Péter: Az Egyesült Államok és a Fülöp-szigetek speciális kapcsolatrendszere. In: HÁDA Béla – MATURA Tamás (szerk.): *Az Amerikai Egyesült Államok ázsiai kapcsolatai*. Dialóg Campus, Bp., 2020. 147-171. 166.

⁵¹ Erről ld.: SZAKÁLI Máté: Variáció egy témára – az Indonéz Köztársaság regionális védelemdiplomáciája mint reakció az ázsiai-csendes-óceáni térség kortárs geopolitikai változásaira. *Magyar Tudomány*, 2019/4, 575-588.

⁵² Charissa YONG – Lim Min ZHANG: *PM Lee, Trump renew key defence pact on US use of Singapore air, naval bases*. [online], 2019. 09. 24. Forrás: [The Straits Times](#) [2020. 06. 12.].

⁵³ Ld.: *2019 Viet Nam National Defence*. Socialist Republic of Viet Nam, Ministry of National Defence, October 2019.

⁵⁴ Wesley RAHN: *Can President Joe Biden return the US pivot to Asia?* [online], 2021. 01. 25. Forrás: DW [2021. 02.02.].

⁵⁵ Evan A. FEIGENBAUM: *Biden Faces Immediate Tests in Asia*. [online], 2020. 11. 09. Global Views of a Biden Presidency, Carnegie Endowment for International Peace, [2021. 01. 25.].

lényeges része az amerikai politikai identitásnak, de az ázsiai kapcsolatok fejlesztésénél nem mindig érdemes piedesztálra emelni. Több olyan helyi kormányzat is létezik ugyanis, melynek bel- és társadalompolitikai gyakorlata nem felel meg a nyugati értékrendnek, ám ettől még stratégiai és biztonságpolitikai érdekeik nagyonis összeegyeztethetőek Washingtonéval. Nagyon valószínű, hogy a kínai kihívás erősödésével az USA nem fogja kihagyni a velük való együttműködés lehetőségét pusztán értékdiffereciák miatt. E politikai gyakorlatnak már sok évtizedes hagyománya van Amerikai részről.

Washington törekvése a hagyományos szövetségi kapcsolatainak megerősítésére az európai NATO tagállamok számára talán megnyugtató üzenet lehet, ám a gyakorlatban Biden kormányának nagyon komoly lekötöttségére lehet számítani az ázsiai hatalmi küzdőtéren, így Európa másodlagos szerepbe kerülése tekintetében a barátságos nyilatkozatok ellenére aligha számíthatunk nagy változásra.

Kérdés ugyanakkor, hogy Ázsia amerikai barát vezetői számára mennyire lesznek elegendők a gesztusok azok után, hogy Kína hatalmi törekvéseinek erősödésével szuverenitásukat és területi épségüket érzik veszélyben. Peking részéről pedig nagyon fontos kérdés lesz, hogy mennyire hisz majd az amerikaiak elszántságában és képességében az esetleges áldozatvállalásra ázsiai barátaik érdekében. A koronavírus-járvány egyéneken szintjén való feldolgozása csak az egyik olyan példa, amely növelheti a kínaiakban azt az érzést, hogy társadalmuk sokkal ütőképesebb és áldozatkészebb, mint az amerikai. Ez könnyen olyan következtetéseket szülhet bennük, amely a szembenállás eskalációjához is vezethet.

Kurt M. Campbell és Jake Sullivan fentebb már idézett cikkében levezetett érveléséből egyértelműen következik, hogy az előttünk álló években az amerikai külpolitika formálójának el kell fogadniuk: Kína, mint egy rivális hatalom, nem győzhető le belátható időn belül, így nem érdemes keresni vele a hagyományos konfrontációt.⁵⁶ Viszont igen fontos lenne erősíteni a vele szemben bevethető aszimmetrikus módszereket és eszköztárat. Nem várható ugyanis, hogy például a kibertérben zajló rendszeres támadások száma (nem csak Kína, de Oroszország, vagy Észak-Korea részéről is) csökkenne. Ezzel összefüggésben az amerikai stratégiai elemzők a technológiai verseny élesedésére is számítanak a két hatalom között. Fontos ugyanakkor a válságkezelés kereteinek erősítése mindkét fél részéről, mert a jövőben bizonyosan bekövetkező súrlódások eskalációját meg kell előzni. Ez Pekingnek és Washingtonnak közös érdeke.

Mindent egybevetve várható, hogy a trumpi tranzakcionista szemlélet feladásával az Egyesült Államok sok tekintetben vonzóbb arcot tud majd kölcsönözni külpolitikájának és a szövetségi elköteleződés megerősítésével hatalmi politikája is szilárdabb alapokra kerül. A Kínai Népköztársasággal zajló verseny a jelenleginél lényegesen sokrétűbb eszközök alkalmazása mellett folytatódhat, melynek keretében az amerikai fél nem ódzkodik majd attól sem, hogy eltanulja a hatékonynak bizonyuló és általa is használható kínai módszereket. Ugyanakkor hajlandó tudomásul venni Peking vezető hatalmi pozícióját és nem törekszik annak megszüntetésére, mindössze az Egyesült Államok elsőségét igyekszik majd biztosítani. Ehhez igénybe veszi mindazon ázsiai kormányok együttműködését, amelyek valamilyen okból nem örülnek Kína térnyerésének. E ponton azonban – bár a demokráciák közötti együttműködés a nyílt színen bizonyosan hangsúlyos lesz – az értékvezérelt külpolitika sok esetben inkább korlátja lehet a célok érvényesülésének, így az alapelv sérülése valószínűnek tűnik. Hasonló dilemma jellemzi majd az indiai, pakisztáni és délkelet-ázsiai viszony alakulását is. Ugyanakkor az afganisztáni kivonulás, vagy legalább a szerepvállalás katonai és anyagi ráfordításainak alacsonyan tartása nagyon fontos lenne, mivel az amerikai hatalmi pozíciókat érintő legfontosabb kihívások jóval keletebbre, a Csendes-óceán térségében jelentkeznek.

⁵⁶ CAMPBELL-SULLIVAN: i.m.

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2021/7

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:
Árva János, Tálás Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019– : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)
2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)
2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)
2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Háda Béla, 2021